

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Uitreiking Akademiepenning 2019 aan Trudy Dehue

Laudatio uitgesproken door prof. dr. ir. René de Borst, juryvoorzitter
tijdens de Akademiemiddag op donderdag 29 augustus 2019

Goedemiddag, dames en heren,

Eens in de twee jaar, reikt de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen een zilveren penning uit.

Bij de Akademiepenning draait het om de eer.

Eer voor iemand die zich, en ik citeer,

“zeer verdienstelijk heeft gemaakt voor de beoefening van de wetenschap in Nederland, in de meest ruime zin van het woord”.

De afgelopen 36 jaar reikte de Akademie 43 penningen uit, met een breed scala van ontvangers.

Velen waren onderzoekers, maar er was ook eer voor Kees le Pair, grondlegger van de Stichting Technische Wetenschappen, voor Ton Koopman, de musicus; Leo Vroman, de dichter en bioloog; voor Joost Ritman, ondernemer en mecenas; en meest recent nog voor Robert-Jan Smits, ambtenaar bij de Europese Commissie.

Dit jaar, dames en heren, eren we iemand die studie doet naar de wetenschap zelf, en naar hoe die wetenschap in wisselwerking staat met de rest van de samenleving.

Haar grote verdienste is dat zij zowel de wetenschap als de samenleving spiegels heeft willen voorhouden. Dat zij met grote nieuwsgierigheid, moed en zorgvuldigheid bereid was om nuttig publiek debat aan te zwengelen.

Trudy Dehue, dames en heren, werd geboren in Brabant.

Na een beroepsopleiding in Maastricht vond ze werk bij de Afdeling Jeugdpsychiatrie van het Academisch Ziekenhuis in Groningen.

In de kliniek observeerde ze kindergedrag, en ze rapporteerde daarover aan psychiaters.

Haar ervaringen prikkelden haar grote nieuwsgierigheid.

Ze deed vervolgstudies in de psychologie en wetenschapsfilosofie, en werd uiteindelijk hoogleraar.

Ze hield niet zo van de naam van haar leerstoel, dus die zal ik hier niet herhalen.

Ze bestudeerde de interactie tussen wetenschap en maatschappij, met name op het vlak van de geestelijke gezondheid.

Zo ontdekte ze hoe definities en diagnoses van psychische stoornissen, de beschikbaarheid van medicijnen, agenda's en methoden van wetenschappelijk onderzoek, en trends in de samenleving, elkaar sterk beïnvloeden.

Wetenschap gebeurt, zoals we allemaal weten, niet in een vacuüm, en kan sterk, soms te sterk worden meegezogen in maatschappelijke trends en belangen.

Wanneer noemen we iets een psychische stoornis? Wanneer, waarom en hoe grijpen we in? Op grond van welke kennis?

Rechtvaardigt die kennis, in haar woorden, om het ideaal van 'de maakbare samenleving' in te ruilen voor dat van 'het maakbare individu'?

Over zulke vragen wilde ze luid en duidelijk spreken.

En 'duidelijk' was ze.

Trudy Dehue vond al vroeg dat wetenschappers moeten communiceren in taal die niet alleen door vakgenoten wordt begrepen.

Maar dat betekent niet dat ze minder zorgvuldig formuleerde.

Integendeel.

Ze heeft een hekel aan wat ze noemt 'onbesuisd populariseren'.

In gesprek gaan met de samenleving betekent voor haar niet: een ingewikkelde werkelijkheid verkopen in simpele, hapklare brokken – en ik denk dat we het hier allemaal met haar eens zijn, en met lede ogen aanzien dat dit heden ten dage vaak, te vaak gebeurt.

Ze ziet niet graag dat de menselijke psyche wordt gereduceerd tot een balans van stofjes die kan worden gecorrigeerd.

Ze vindt dat wetenschappers niet alleen conclusies moeten verkopen maar ook moeten vertellen waarop die conclusies zijn gebaseerd.

Zelf formuleert ze dan ook doordacht en behoedzaam.

In boeken en essays probeert ze de verhalen te vertellen onder en achter de simpele boodschappen.

Ze vraagt aandacht voor alle nuances, ook al lukt dat ook haar niet altijd.

Ze zal de eerste zijn die betreurt dat ook haar eigen betoog vaak weer wordt versimpeld.

Alsof ze problemen eenzijdig zou toeschrijven aan patiënten, psychiaters of farmaceutische bedrijven.

Alsof ze niet óók praat over goede en slechte wetenschap, en over goed en slechter manieren om over wetenschap te communiceren.

Alsof ze niet óók aan academische onderzoekers vraagt om zelfkritisch te zijn, en transparant over de grenzen van onze kennis.

Het gesprek aangaan over controversiële kwesties, vraagt doorzettingsvermogen, en Trudy Dehue gaat controverses niet uit de weg.

Ze mag dan genuanceerd formuleren, haar betogen landen vaak als knuppels in een hoenderhok.

Dat geldt zowel voor de samenleving als voor de wetenschap.

In 2009, kort na haar geruchtmakende boek over de diagnose 'depressie', verscheen ze in de tv-serie 'Zomergasten'.

Ze liet een groot publiek kennismaken met wetenschapsfilosofie, en hoe die relevant is voor hoe we denken over geestelijke gezondheid.

Veel mensen waren verontwaardigd over haar twijfels bij diagnoses als ADHD en depressie, hoe genuanceerd ook.

Ook in de wetenschappelijke wereld werden haar motieven en kennis soms publiekelijk in twijfel getrokken.

Niet elke hersenwetenschapper stelt publieke scepsis over de zeggingskracht van biologisch onderzoek hoog op prijs.

Het gesprek aangaan met de samenleving vraagt daarom ook moed, zeker in de huidige tijd.

Trudy Dehue heeft die moed, want ze bleef op zoek gaan naar de dialoog.

Na Zomergasten volgden nog vele tv-optredens, publicaties en interviews.

In 2014 volgde haar boek 'Betere mensen', waarin ze meer ruimte bepleit voor diversiteit, zowel in mensen als in soorten wetenschap.

Ondanks haar emeritaat geeft ze nog tientallen lezingen per jaar.

Een nieuw boek is in de maak, heb ik begrepen, waarvan de werktitel luidt: 'De zachte kant van harde feiten'.

Ik denk dat we weer kunnen rekenen op een pittig gesprek.

Dames en heren,

De jury voor deze zilveren Akademiepenning ziet in Trudy Dehue iemand die met een scherpe blik en een fijne pen het publieke gesprek aangaat over hoe wetenschap en maatschappij met elkaar zijn vervlochten; Die onderzoekers uitdaagt om eerlijk en open te zijn over wat wetenschap wel is en wat ze niet is.

En die de samenleving uitdraagt om verantwoord met die wetenschap om te gaan.

De jury kiest geen partij in de discussies die ze heeft geopend.

Maar ze waardeert haar bereidheid om die discussies telkens weer op te zoeken, met moed, vasthoudendheid en zorgvuldigheid.

En ze vindt haar een voorbeeld voor vele anderen, zeker in een tijd waarin het gezag van de wetenschap, en een integer gebruik van wetenschap – ik denk aan een uitdrukking als ‘alternative facts’- minder vanzelfsprekend lijken te zijn dan voorheen.

Graag vraag ik u daarom uw hartelijke applaus voor deze ontvanger van de Akademiepenning.

TRUDY DEHUE.